

TijdSchrift 148

Historische Vereniging Vlaardingen • juli 2018

Keukens • Badkamers • Toiletten

Dick Blenk

George Stephensonweg 21 f

3133 KJ Vlaardingen

010-4359093 / 06-20597239

aannemingsbedrijf a. van der lugt b.v.

nieuwbouw

verbouw

renovatie

vlaardingen

010-434 25 44

www.avanderlugt.nl

Westhavendomein

Vastgoed & VvE Beheer

Volledige ontzorging voor vastgoedeigenaars en VvE's

Westhavenplaats 40a • 3131 BT Vlaardingen • Tel.: 010-2477477 • E-mail: info@westhavendomein.nl

www.westhavendomein.nl

Vlascom CV

Vlaardingse Assurantie Combinatie cv

Spoorstraat 2
NL - 3134 TA Vlaardingen

Website: www.vlascom.nl
e-mail: info@vlascom.nl
Tel +31(0) 10 248 04 85
Fax +31(0) 10 234 45 00

Advies op het gebied van:

Schadeverzekeringen

Watersportverzekeringen

Levensverzekeringen, Pensioenen

Financiële planning

Schadebegeleiding

Financiering, sloopshypotheek

Vermogensbeheer

Fisc-ad

Fiscale en administratieve dienstverlening

J.A. Janson

fiscaal adviseur

Plein 1940 nr 47
3135 PR Vlaardingen
tel: 010 435 92 67
fax: 08 4220 69 33
e-mail: info@fisc-ad.nl
www.fiscaaladviseurs.nl

**Vlaardingen
anders bekeken**

*Stadswandelingen,
rondleidingen en meer,
ook voor besloten groepen*

www.serviceteam-vlaardingen.nl
facebook.com/serviceteamvld

Korte Hoogstraat 4a
3131 BK Vlaardingen
Tel. 010 - 434 38 44

**Voor alle
molenproducten en
broodmixen gaat u
naar Aeolus!**

Kijk op www.aeolus.nl voor het
hele assortiment

Kortedijk 16
3134 HB
Vlaardingen
T : 010 434 61 31
E : info@aeolus.nl
I : www.aeolus.nl

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:

- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedenbouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van die gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt € 17,50. Voor leden woonachtig buiten Vlaardingen € 25,00 en dat is dan inclusief portokosten. Het bankrekeningnummer van de vereniging is NL44 INGB 0000 750 978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Lidmaatschap

Het verenigingsjaar loopt gelijk met het kalenderjaar. Lid worden kan het gehele jaar door. Kortings op de contributie bij lid worden in de loop van het jaar is niet mogelijk. Wel worden dat jaar reeds uitgegeven publicaties dan nagezonden.

Opzegging

Opzegging van het lidmaatschap dient schriftelijk bij de ledenadministratie te geschieden of via een email naar info@hvv-vlaardingen.nl. Een opzegging kan direct ingaan of aan het eind van het jaar. Restitutie van contributie wordt niet verleend. Leden die hun contributie niet voor of op 31 december hebben voldaan worden automatisch uit het ledenbestand verwijderd.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

Dhr. T.H. Hartman, voorzitter
Dhr. J. van Elk, vice-voorzitter
Dhr. E. van Rongen, secretaris
Dhr. C. Maarleveld, penningmeester
Dhr. A.W.J. Andriessen, 2e penningmeester
Mw. M. van der Hoek, notuliste, lid
Dhr. M.M. Carree, lid

Contactadres HVV, ledenadministratie en redactieadres Tijd-Schrift:

Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Redactie Tijd-Schrift:

E. van Rongen, eindredacteur
K. Bloem
M.M. Carree
Mw. G. van der Weijden
F. Wittkampf

Verkoop losse publicaties:

Arnold Hoogvlietstraat 69
3134 CB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 6864

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag per e-mail: info@hvv-vlaardingen.nl t.a.v. de redactie.

ISSN 1380-2992

© Historische Vereniging Vlaardingen

Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Internet: www.hvv-vlaardingen.nl - www.begraafplaatsmaus.nl
E-mail: info@hvv-vlaardingen.nl

Productie: Stout Grafische Dienstverlening

Inhoud

Redactioneel

3

Terug naar 1018

Eric van Rongen

4

Gilles van Hees, onderwijzer in hart en nieren

Jan van Hees

8

Het lot van de ongetrouwde dochter

Jansje Pleijsier

Jeroen ter Brugge

14

Boekbespreking

25

Ledenactiviteiten

28

Omslag: Hertog Godfried weet nog niet dat hij een verloren strijd voert tegen het leger van Dirk III. Het naspelen van de Slag bij Vlaardingen in de Broekpolder was een mooi spektakel. (Foto: Eric van Rongen)

"De Vlaedinger" Touringcarbedrijf

Rode Kruislaan 33
3135 WC Vlaardingen
Telefoon +31 (0)10 - 449 03 70
Mobiel +31 (0)6 - 53 79 10 23
E-mail info@devlaedinger.nl

STOUT

GRAFISCHE DIENSTVERLENING
Tel. 010 - 248 06 03 • www.stout.nu

Méer dan een drukkerij!

Westkaai

VOOR LUNCH & DINER

Stijlvol lunchen en dineren voor een prettige prijs

Restaurant Westkaai, Westhavenkade 10, 3131 AB Vlaardingen
T 010 - 248 70 18 E info@westkaai.nl I www.westkaai.nl

Openingstijden: ma. t/m za. v.a. 12.00 uur (keuken: 12.30 - 22.00 uur), zondag v.a. 15.00 uur.

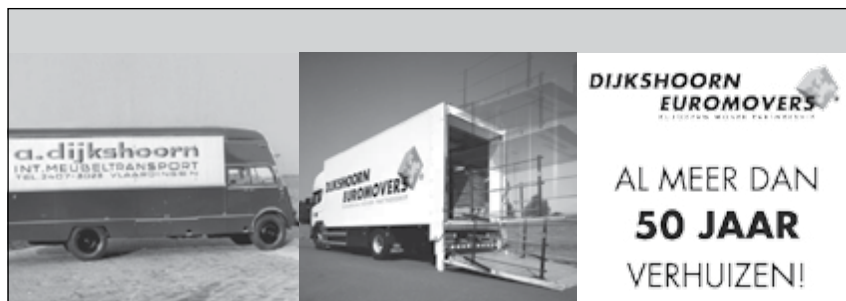
- Bloemwerken en arrangementen
- Goed gesorteerde snijbloemen
- Bloeiende- en bladplanten
- Bruidsboeketten en corsages
- Rouwwerken

Markgraafaan 135
3131 VL Vlaardingen
Tel: 010 43 43 704

JAC. VERKUIL

BLOEMSIERKUNST

DIJKSHOORN
EUROMOVERS

AL MEER DAN
50 JAAR
VERHUIZEN!

WWW.DIJKSHOORN.NL

TRAWLERWEG 8 3133 KS VLAARDINGEN TEL.: +31 (0)10-2480522

Redactioneel

Slag

Dit jaar is uitgebreid en op een geweldige manier herdacht dat duizend jaar geleden de Slag bij Vlaardingen heeft plaatsgevonden. Op 5 en 6 juni werd de Slag door een paar honderd middeleeuwen-enthousiasten nagespeeld, wat een prachtig spektakel opleverde. Het volgende weekend was het Stadsspektakel met de zegetocht van Dirk en vele stadgenoten in middeleeuwse dracht. Ook weer genieten. De HVV heeft met het Jaarboek 2017 uitgebreid aandacht besteed aan deze belangrijke gebeurtenis. In het verleden gebeurde dat, misschien door onbekendheid, niet. Ik heb op school in ieder geval nooit van de Slag bij Vlaardingen gehoord. Terwijl het toch het begin was van de onafhankelijkheid van het graafschap Holland en daarmee van ons land. Toch best belangrijk om als Nederlander te weten hoe het allemaal begonnen is. Met een eigenwijze graaf in Vlaardingen. In dit Tijd-Schrift geen artikel meer over de Slag, maar wel een beeldverSlag. Weliswaar is er op sociale media heel veel over te vinden, maar het is toch ook leuk om het gedrukt te zien, waarmee het voor het nageslacht ook is vastgelegd (dat moet je met de digitale beelden maar afwachten).

De volgende Slag staat al weer voor de deur, met het nieuwe college. Het is afwachten hoe de nieuwe bestuurders zich opstellen ten opzichte van de belangrijke historische waarden van onze stad. De burcht van Dirk is er dan weliswaar niet meer, maar andere belangrijke gebouwen uit meer recente historie wel, en die zijn doorgaans zeer het behouden waard. Daar moet het nieuwe college ook aandacht aan blijven besteden, net als het vorige, waarmee we prima konden samenwerken. Hopelijk kan dat met het nieuwe college ook, wij staan er in ieder geval graag voor open! Binnenkort zullen we een officiële ingebruikname gaan plannen voor de (ver)nieuw(d)e ANWB monumentenborden. Die zijn een geschenk van de HVV t.g.v ons 50-jarig jubileum vorig jaar, en mede door de gemeente gefinancierd (onder meer door een gift als jubileumgeschenk). Spannende tijden weer.

In dit Tijd-Schrift twee artikelen over interessante historische stadgenoten. Jan van Hees beschrijft het leven van Gilles van Hees, die een belangrijke rol heeft vervuld in het onderwijs in Nederland als co-auteur van lesboeken. En Jeroen ter Brugge biedt ons een kijkje in het leven van Jansje Pleijsier: hoe verging het een vrouw uit een redelijk welgesteld milieu in de negentiende eeuw, die 'niet aan de man kwam'? Met en passant ook aandacht voor het Vlaardings dialect in de beschrijving van haar testament.

En tot slot vier boekbeschrijvingen en uiteraard de ledenactiviteiten. Een goede zomer!

Eric van Rongen
Eindredacteur

Mededeling van het bestuur

U wordt verzocht vragen over uw lidmaatschap uitsluitend te richten tot de ledenadministratie (bij voorkeur via email info@hvv-vlaardingen.nl, of telefonisch 010-4749416, na 18.00 uur).

TERUG NAAR 1018

Graaf Dirk III inspecteert zijn landgoederen, zo'n drie jaar nadat hij de Slag bij Flardinga heeft gewonnen. Het begin van het verhaal bij de nagespeelde slag. (Foto: Eric van Rongen)

De Vlaardingers / Friezen liggen in een hinderlaag het leger van hertog Godfried op te wachten. (Foto: Eric van Rongen)

Hertog Godfried verzet zich dapper tegen de Vlaardingse strijders en weet nog niet dat het een verloren zaak is. (Foto: Eric van Rongen)

De cavalerie van Dirk III speelt een belangrijke rol in het gevecht. Als hertog Godfried zijn paarden en ruiters ook had meegenomen had de afloop misschien heel anders geweest. Maar paarden op de schepen: hij durfde het niet aan... (Foto: Eric van Rongen)

De strijd is bijna be-
slecht. Velen zijn reeds
geneuveld. Maar hertog
Godfried, met de rode
mantel, geeft nog niet
op. (Foto: Eric van
Rongen)

6 Uitzinnig van vreugde
vieren de Flardinganen
de overwinning. (Foto:
Eric van Rongen)

Bisschop Alpertus van
Metz, die enkele jaren
na de Slag bij Vlaardin-
gen de gebeurtenissen
optekende, was de
verteller van het ver-
haal. (Foto: Eric van
Rongen)

Een wat vrediger
tafereel in het middel-
eeuwse tentenkamp dat
in de Broekpolder was
opgezet. De middel-
eeuwers kookten hun
eigen potje volgens de
gebruiken van destijds.
Voor de moderne mens
waren er op de mid-
deleeuwen geïnspireerd
bier en hedendaagse
voeding in overvloed.
(Foto: Eric van Ron-
gen)

7

Alle festiviteiten wer-
den ook opgeluisterd
door middeleeuwse
muziek. (Foto: Eric
van Rongen)

Gilles van Hees, onderwijzer in hart en nieren

Jan van Hees

Gilles van Hees werd op 17 oktober 1891 geboren in het gezin van Willem van Hees (1857-1905) en Wilhelmina de Willigen. Toen Gilles geboren werd, woonde de familie nog aan de Zusterkade (langs de Biersloot die toen nog niet gedempt was). De Biersloot was een open riool en mogelijk was dat de oorzaak van de dood van twee kinderen uit het gezin. Gilles werd genoemd naar zijn grootvader Gilles de Willigen, beurtschipper op Delft.

Later verhuisde het gezin naar Oranjestraat 3. Willem van Hees voer sinds 1883 voor reder

Joost Pot op de "Johanna I" en was van 1891-1905 schipper van de "Minerva II". In 1905 zou hij schipper worden van de nieuwe stalen logger de "Dageraad II", maar hij overleed in juni van dat jaar. Gezien zijn lange staat van dienst bij Pot moet hij een vakkundig haringvisser geweest zijn. De kenner van de Vlaardingse visserijgeschiedenis A. G. Ligthart, beschreef hem als een oprechte, godvrezende, zachtaardige en vriendelijke man: "Daags voordat in zeker jaar de nieuwe teelt begon, was ik nog bij Willem van Hees in de Oranjestraat, veel aanloop en zoals te begrijpen werden de kansen van de a.s. teelt besproken: maar op ernstige wijze. Hoewel ik een gewone jongen was, kwam ik onder de indruk van de

De familie van Willem van Hees in 1904 ter gelegenheid van hun 25-jarig huwelijksjubileum. Vlnr: Gilles (1891), Jan (1880), Nel (1896), Mien van Hees-de Willigen (1856), Willem van Hees (1857), Willem (1894), Jan van Hees (1823) en Maartje (1885).

De Openluchtschool in Haarlem: Gilles van Hees geeft aanschouwelijk onderwijs. Zodra het kon gingen de leerlingen buiten in de bank. Het meubilair was niet echt goed bestand tegen de weersomstandigheden.

ernstige woorden die hij in huis en ook een keer in het achterin tegen het "volk" sprak".¹ In 1895 had Willem van Hees na de dood van zijn moeder, zijn vader Jan (1823) in huis genomen. Dat moet passen en meten geweest zijn. De twee jongste jongens van het gezin, Gilles en Willem, waren bij de dood van hun vader 13 resp. 10 jaar. Gilles maakte enkele haringreizen mee met z'n vader, werkte in de machinefabriek van Houdijk en later ook nog in een scheepssmederij.² Weduwe van Hees wilde haar jongens niet aan de zee verliezen en stelde zich voor dat haar zonen geschikt zouden zijn voor een onderwijzersopleiding. Dat had ze goed gezien. Zelf dreef ze enige tijd na het overlijden van haar man een bescheiden steenkolenhandeltje. Via haar familie kocht ze wel eens een wagonlading steenkolen, die ze op papier uitventte. Haar inwonende schoonvader stierf in 1907 op tachtigjarige leeftijd. Zelf overleed ze in 1935 aan een negenoog.

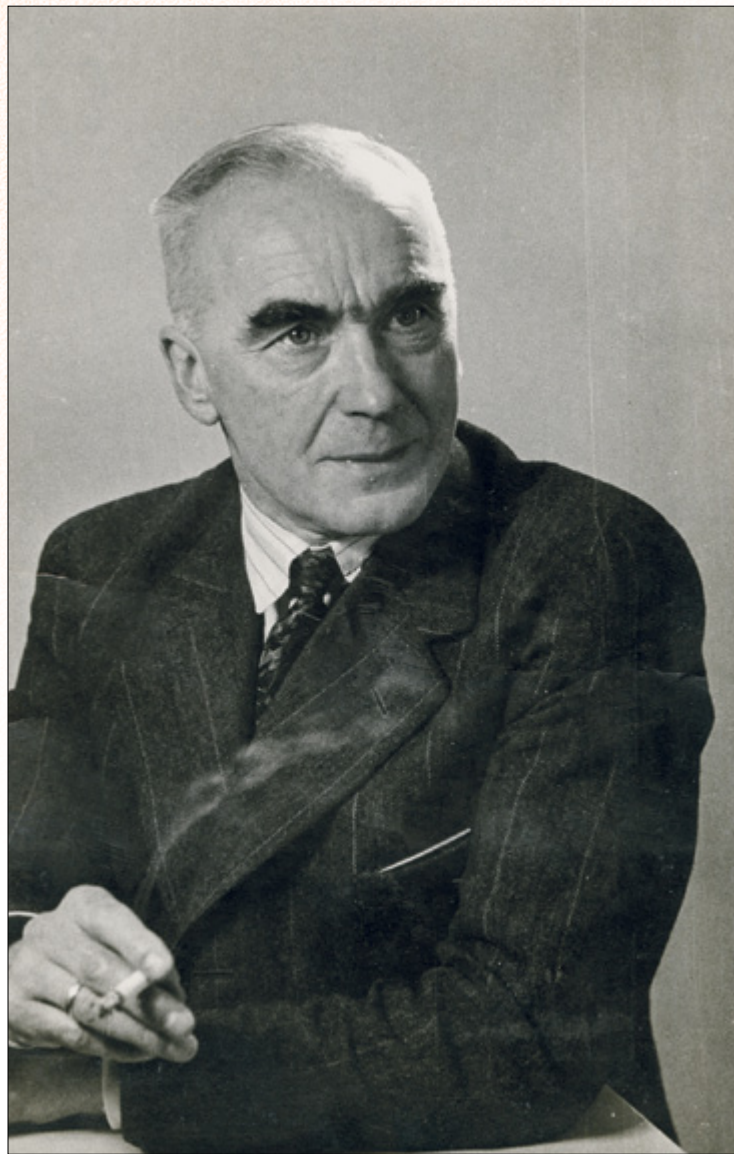
Opleiding

Er was voor een opleiding aan een Rijkskweekschool, die na een gunstig afgelegd toelatingsexamen weliswaar gratis zou zijn, maar toch nog bijkomende kosten zou vergen, geen geld.³ Een andere mogelijkheid zou een (vijfjarige) dagopleiding in de praktijk zijn met een avondcursus voor de didactische aanpak aan een zgn. "Rijksnormaalschool". Het onderwijs werd hoofdzakelijk gegeven door hoofden van scholen. Het eerste jaar was een soort proefjaar en daarna werd een aspirant kwekeling definitief kwekeling. Gilles ging in 1906 naar de Normaalschool in Maassluis. Hij slaagde eind 1910 in Rotterdam voor het gymnastiekexamen vrije- en ordeoefeningen.

Chr. Jongelingsvereniging "Liefde en Vrede"

De keuze voor het onderwijs was mogelijk ook ingegeven door het feit dat hij als lid van de jongerenvereniging "Liefde en Vrede" ontdekt had, dat de activiteiten waarmee men de jongens bezig hield hem goed lagen. Lezen (uit de bibliotheek), vertellen, voordragen, samen-

Gilles van Hees
(1891-1955)

vatten, kritiek leveren en ontvangen waren de onderdelen die wekelijks aan de orde kwamen. Toen in 1908 een maandblad werd uitgeven kon Gilles gevolgd worden bij zijn deelname aan de verenigingsactiviteiten. Het bleek dat hij in 1909 lid was van de reciteer(onder)afdeling "Nut en Genoegen". Pas in oktober van dat jaar werd hij lid van de hoofdvereniging.

Hij schreef bv. een opstel over Van Oldenbarnevelt en de eerste Evangeliepredikers, maar de presentatie van het laatste opstel werd enkele malen opgeschoven. Mogelijk was hij geen regelmatige bezoeker en deed hij alleen mee in het kader van zijn opleiding aan de Normaalschool. Het Maandblad van mei 1911 meldde dat "G. van Hees, die deze maand als onderwijzer slaagde, als tijdelijke onderwijzer te Baarn benoemd werd."⁴ Bijzonder was wel, gezien zijn achtergrond, dat hij koos voor een loopbaan bij het openbaar onderwijs.

De wereld in

De laatste drie maanden van het schooljaar 1911 werkte Gilles aan de Westerschool in Baarn en bleek hij kennis gekregen te hebben aan de dochter van de bekende Baarnse dahlakweker Daniël Bruidgom. In die tijd had hij ook gesolliciteerd naar een baan in Ederveen en Jutphaas. De mulo-school in Jutphaas was kennelijk sneller, want op 1 september begon hij daar aan het nieuwe schooljaar. De leerlingen, vooral de jongens, bleken bijzonder lastig "gedecoreerd tuig" en alleen met de stok in het gareel te krijgen. De onervaren onderwijzer had zijn handen vol, maar kon zich toch staande houden. Hij had heimwee naar Baarn en wilde bij de eerste de beste gelegenheid weer daar gaan werken.⁵ Enkele weken later schreef hij in een brief aan zijn moeder dat hij een onvergetelijke vader gehad had en dat hij daar ontzettend trots op was. Weer spreekt zijn heimweegevoel: "je wordt wel als "meneer" aangesproken, maar dat is op den duur vervelend. Thuis ben je zonder zorgen en ik zou toch wel weer eens thuis willen zijn".⁶ Het werd geen Baarn, geen Vlaardingingen maar Wageningen, waar hij van september 1912-1917 weer onderwijzer op een mulo-school was. Ondertussen studeerde hij zoals velen in zijn situatie voor de zgn. "hoofdakte". De akte gaf uitzicht op een gratificatie en positieverbetering. In oktober 1917 werd hij benoemd aan School 9 in Haarlem en trouwde op 16 mei

1918 in Baarn met de 25-jarige Geertje Bruidgom. In Haarlem zou hij drie jaar blijven en zijn twee zoons, Willem en Gilles, werden daar geboren.

Meer dan de klas

In juni 1921 werd Gilles van Hees benoemd tot hoofd van School 155 in Amsterdam. In de periode 1921 tot 1930 ontwikkelde hij zich tot een gerenommeerd didacticus. Zijn specialiteiten lagen op publicaties op muziekgebied in 1921 en 1922 (Lentezangen en Goede bekenden). Daarnaast hield hij zich bezig met de aardrijkskunde-didactiek: hij schreef het leerboek *Kaart en Kennis* (1923) en werkte hij mee met de uitgave van wandkaartenseries van provincies, Europese landen, werelddelen en Oost-Indië. Hij was in contact gekomen met de directie van de uitgeverij J. B. Wolters in Groningen, die wel inzag dat deze onderwijzman wel meer voor de uitgeverij zou kunnen betekenen. Intussen studeerde hij voor de akte Pedagogiek MO, die hij in december 1927

behaalde. Wolters benoemde hem ook tot redacteur van een leesboekenserie "t Boeiende Boek". De serie bevatte zes leesboeken voor oudere leerlingen. In 1927 kwam in die reeks een boek uit van Gilles zelf t.w. "Tusschen lucht en Water", waarin hij o.a. zijn jeugd in Vlaardingingen en een zeereis met zijn vader beschrijft. Door de contacten met de uitgeverij maakte hij kennis met kopstukken uit de wereld van onderwijsauteurs en illustratoren o.a. David Tomkins, Willem G. van de Hulst, Jan B. Ubink, Sierk Schröder en Funke Küpper.

Terug in Haarlem

Het schooljaar 1930 begon Gilles als hoofd van School 43, later de Cornelis Houtmanschool genoemd, aan het Weltevredenplein. In dat jaar werd zijn dochter Daniëlle geboren. In 1933 werd hij hoofd van de Eerste Centrale School en toen in 1937 de directeur van de Dag-openluchtschool (de latere Dr. Albert Schweitzerschool) overleed, werd Gilles van Hees in zijn plaats benoemd. In 1934 kwam

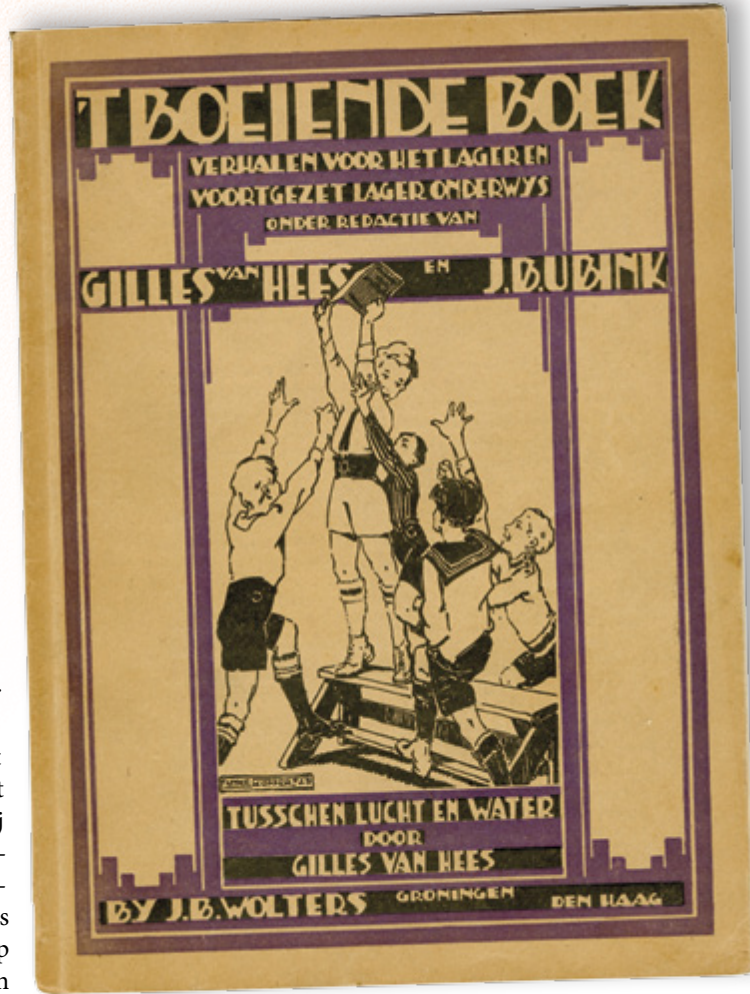
Gilles gaat mee naar zee. Aan de vooravond daarvan vertelt Willem van Hees in de Oranjestraat visserijverhalen. Zijn vader (met pijp), Gilles en moeder Van Hees luisteren aandachtig.

“Tussen lucht en water” (1927): een verhaal over de Vlaardingse schippersfamilie De Wolf (Van Hees).

in de kweekschoolserie Pedagogiek het deel “Verleden en Heden” van Louis C.T. Bigot, Gilles van Hees en prof. Philip Kohnstamm uit. Kennelijk zo “bij de tijd” dat het nog in 1970 herdrukt werd. Als man van de praktijk werd hij voor vol aangezien in de opleidingswereld en werd zijn visie van belang geacht voor de ontwikkeling van lees- en leerboeken. Hij redigeerde of verzorgde de leesboeken in de series “Over alle grenzen”, “Op zonnige wegen”, “Door bloeiende velden” en “Helden van den Dag”. Het laatste boekje begint met een verhaal van Gilles. Hij was een belangrijk medewerker van uitgeverij Wolters geworden en dat alles naast zijn dagelijks werk op de school voor leerlingen met een zwakke gezondheid.

Onderwijskunde

Aan het begin van de twintigste eeuw (de eeuw van het kind) was er één leermiddel dat enorm populair geworden was. Het was de leesmethode van M. B. Hoogeveen. Wie kent de methode niet uit eigen ervaring of heeft er in ieder geval van gehoord: aap, noot, mies ..., het leesplankje, het doosje met letters en de leesboekjes. De leesboekjes waren geschreven door Jan Ligthart en Rieks Scheepstra. Jan Ligthart en Mattheus B. Hoogeveen waren de onderwijzers die het pedagogisch en didactisch handelen van Gilles van Hees beïnvloedden. In zijn opleiding moeten de idee-

en van Ligthart aan de orde gekomen zijn en toegepast zijn in de omgang met zijn leerlingen. Hoewel Ligthart in 1916 overleed, bleven zijn leesboekjes populair. Toen men in 1941 aandacht aan zijn overlijden wilde schenken, vroeg de redactie van de Oprechte Haarlemsche Courant Gilles om een artikel over hem te schrijven. In feite schreef Gilles toen over de nadruk die Ligthart legde op de persoon van de onderwijzer en hoe een kind iets te leren. Dat laatste niet door het hoofd van een leerling vol te stoppen met feiten, maar om het kind zelf te leren ontdekken, gecombineerd met aanschouwelijk onderwijs. Zo wilde Gilles ook onderwijzer zijn. Toen enkele maanden later Hoogeveen overleed schreef Gilles

opnieuw een artikel over de man die zoveel betekend had voor het leren lezen van kinderen. Bij de begrafenis was Gilles de enige die een toespraak mocht houden. In het dankwoord maakte hij zich tot tolk van alle leerlingen die met zijn methode had leren lezen.

Na de oorlog

De directie van Uitgeverij Wolters besefte dat de leesboekjes van Ligthart en Scheepstra aan een vernieuwing toe waren. Gilles werd gevraagd om de populaire uitgaven een “facelift” te geven. Hij bekeek de boekjes opnieuw zonder de inhoud aan te tasten. Het was een eervolle opdracht, vooral ook omdat zijn naam in één adem genoemd zou worden met Jan Ligthart en Rieks Scheepstra. In alle boekjes stond dan ook “verzorgd door Gilles van Hees”. In de leesboekjes o.a. “Nog bij Moeder” (Ot en Sien), “Dicht bij huis”, “De wereld in”, “Het volle Leven” en “Blond en Bruin”, die nog steeds op boekenmarkten te vinden zijn, staat zijn naam.

Overlijden

Gilles werd vlak voor zijn pensionering ziek. In het laatste jaar werkte hij nog met prof. F. W. Prinsen aan een herziene uitgave van “Paedagogiek voor de Kweekschool”. In een “In Memoriam” in de Oprechte Haarlemsche Courant schreef Dr. Van Dis o.a.: “Daar stond iemand voor me met een scherp gesneden gelaat en borstelige wenkbrauwen, die door puntige opmerkingen direct de leiding van het gesprek nam. Hij had een geheel eigen wijze van spreken, zoals zijn gehele persoonlijkheid een eigen stijl had. / Hij was een bekend man; een populair man kon men hem niet noemen. / Hij was een kinderlijk gevoelig en gelovig man, wiens humor niet ten koste van anderen ging.” Op 25 oktober 1955 werd hij gecremeerd op “Westerveld” in Driehuis.

Noten

1. Briefwisseling Willem van Hees (Baltimore, USA) en A. G. Ligthart 28 juni 1966
2. Ik Blijf Werken, orgaan Bedrijfsvereniging uitgeverij J. B. Wolters, oktober 1951
3. Blauwe en Rode Jeugd, Dr. G. Harmsen, Assen 1961 (blz. 70 en 71)
4. Stadsarchief Vlaardingen, Chr. Jongelingsvereniging inventaris 0198
5. Afscheidsbrief aan zijn broer Jan, die enkele weken later op de verjaardag van Gilles zou overlijden.
6. Brief uit Jutphaas aan zijn moeder dd. 5 december 1911.

Bronnen:

Verzameling Jan van Hees, Delpher KB Den Haag

Jane Austen in negentiende eeuws Vlaardingen

Het lot van de ongetrouwde dochter Jansje Pleijsier

Jeroen ter Brugge

Iedere archiefonderzoeker doet ze wel eens, de bijvangst van leuke, bijzondere, belangwekkende maar meestal onverwachte historische gebeurtenissen en feiten. Je bent er niet naar op zoek en ze zijn meestal voor de initiële zoektocht irrelevant, maar erg geschikt om nog eens wat mee te doen. In het kader van onderzoek naar de in Vlaardingen geboren kunstschilder en assuradeur Arij Pleijsier (1819-1879)¹ stuitte ik op een laatste wilsbeschikking van zijn zuster Johanna/Jansje Pleijsier (1822-1903), die een fraaie inkijk in hun sociale achtergrond en de maatschappelijke lotgevallen van een ongetrouwd gebleven dochter geeft. Hoe verging het een vrouw uit een redelijk welgesteld milieu in de negentiende eeuw, die 'niet aan de man kwam'? Om hier een beeld van te krijgen, vormt de op 2 maart 1878 eigenhandig te Vreeland geschreven uiterste wil van Jansje Pleijsier en die daags erna door notaris Suijck te Vreeland werd geautoriseerd het uitgangspunt.² Samen met twee testamenten van latere datum is dit één van de weinige bronnen die in directe zin betrekking hebben op Jansje, waarmee zij een voor ons vrijwel onzichtbaar bestaan heeft geleid.³ Toch biedt deze enkele verhelderende gezichtspunten. Petit Histoire met representativiteitswaarde voor de sociale klasse waartoe zij behoorde en voor de positie van de vrouw in de negentiende eeuw. 'Jane Austen' in Vlaardingen.

Sociale achtergrond

Op 2 maart 1878 stelde Jansje in Vreeland haar laatste wil op papier. Waarom zij dat

op dit moment deed, weten we niet. Ze was 55 jaar oud en hoewel velen dat niet haalden, was ze ook nog niet hoogbejaard. Misschien was ze ziek, maar zwak van gestel zal ze niet zijn geweest, want ze zou hierna nog 25 jaar leven. Meer aannemelijk is dat ze in het handelen van haar broer Arij bij wie ze in Vreeland inwoonde een voorbeeld zag. Hij schreef in januari 1878 namelijk zijn eigen testament, dat door notaris Suijck, tegelijk met dat van Jansje, op 3 maart daaropvolgend bekrachtigd werd. Natuurlijk moest er enig vermogen zijn om te verdelen. Zonder substantieel bezit was er geen directe aanleiding voor het opstellen van een testament. Hoewel zij geen onroerend goed en waardepapieren bezat, was Jansje in 1878 (nog) niet onbemiddeld. Ze bezat meubilair, contanten en sieraden, waaronder ongetwijfeld wat erfstukken. Jansje en Arij Pleijsier zijn de kinderen van Teunis Pleijsier (1787-1863) en Trijntje de Vlaming (1790-1876), die tot de Vlaardingse sociale bovenlaag behoorden. Teunis staat te boek als metselaar, maar was in 21ste eeuwse termen een bouwondernemer. Vanaf de jaren 1820 verdichtte de Vlaardingse binnenstad en vond aan de randen van de stad een stedelijke uitbreiding plaats. De vele stegen, sloppen en rug-aan-rug-straten zijn in deze periode ontstaan, noodzakelijk geworden door de gestage bevolkingsgroei. Ongetwijfeld heeft Teunis Pleijsier in het bouwen hiervan zijn aandeel gehad en bij zijn overlijden zien we dat hij ook verschillende van deze huisjes aan en bij de Achterstraat (Kuiperstraat), Kortedijk maar ook in De Nieuwe Tuinen (Westnieuwland) in eigendom had. Ook was hij enige tijd reder met een tweetal vishoekers, die we in de jaarlijks verschijnende en in Vlaardingen uit-

Teunis Pleijsier (1787-1863), metselaar/bouwondernemer en reder te Vlaardingen en vader van Jansje Pleijsier. Pastelportret door Arij Pleijsier, circa 1840. (Particuliere collectie)

Trijntje de Vlaming (1790-1876), moeder van Jansje Pleijsier in Vlaardingse redervrouwendracht. Pastelportret door Arij Pleijsier, circa 1840. (Particuliere collectie)

gegeven *Naamlijst der Haringschepen* terugvinden. Dat een ondernemer ook in de visserij actief was, kwam vaker voor. Verschillende welgestelde middenstanders en ondernemers hadden in de visserij een nevenbron van inkomsten. Zoon Wouter Pleijsier (1816-1883) was verschillende jaren stuurman/schipper op de hoekers van zijn vader, aan boord waarvan Arij Pleijsier een tweetal reizen meemaakte en die hem tot een aantal schilderijen inspireerden. Trijntje de Vlaming was een redersdochter en telgen van beide families maakten in de achttiende en negentiende eeuw deel van de plaatselijke elite uit, die zitting had in het stadsbestuur. Een viertal zoons van het echtpaar Pleijsier-De Vlaming kwam in de aannemerij terecht, zij het alle buiten Vlaardingen, een ander was koopman. De welstand van het echtpaar blijkt onder andere uit het overzicht van onroerend goed dat bij overlijden van Teunis en later Trijntje tot de te verdelen boedel behoorde. Aan de Hoogstraat een tweetal huizen, een blok huizen aan de Kortedijk en twee aan een steeg die hierop uitkwam, een blok huizen aan de Achterstraat en nog een blok aan een steeg die hierop aanhaakte en nog twee huizen aan het einde van het Westnieuwland. Het gezin woonde aan de

Hoogstraat in een groot dubbel woonhuis met (hoge) stoep. Teunis had het in 1813 gekocht van Klaas Hoogendijk, voor fl.1.925,-, voor die tijd een fors bedrag.⁴ Aan de rechterzijde was de Remonstrantse Kerk gevestigd.⁵ Ongetwijfeld is Jansje hier op 3 mei 1822 geboren en groeide er op. Het pand werd eind jaren 1950 gesloopt ten behoeve van de aanleg van het Liesveldviaduct. Na het overlijden van Trijntje de Vlaming in 1876 werd het verkocht aan Johannes Martinus den Boer, eigenaar van de kalkbranderij aan de Maasstraat.⁶ Den Boer verkocht het op zijn beurt in 1892 aan de Gereformeerde Kerk die hier een verenigingsruimte vestigde en waar de koster van de er achterstaande Kuiperstraatkerk woonde.⁷ Helaas zijn de boedelinventaris en -scheiding van de beide echtelieden niet bewaard gebleven en geven ook de Memories van Successie geen nadere inzichten in de andere bezittingen, maar die zullen voor Vlaardingse begrippen niet onaanzienlijk geweest zijn.⁸ Van zowel Teunis als Trijntje zijn pastelportretten, getekend door Arij Pleijsier, bewaard gebleven, die de maatschappelijke positie van het echtpaar uitdrukken. Met name het portret van Trijntje de Vlaming bevestigt de welstand. Zij draagt de Vlaardingse redersdracht met

Arij Pleijsier (1819-1879), zelfportret in pastel, circa 1845. (Particuliere collectie)

sluiermuts, gouden kap, zijnaalden, (halsketting met) slot en zogenaamde 'juwelen' bellen. Hoogstwaarschijnlijk droeg ook Jansje de redersvrouwendracht, gezien de onderdelen in edel metaal daarvan die in haar wilsbeschikking zijn opgesomd.

Jansje Pleijsier heeft tot het overlijden van haar moeder in het ouderlijk huis aan de Hoogstraat gewoond en bleef om onbekende redenen ongetrouwd. Omdat zij kon testeren, zal dit niet aan haar verstandelijke vermogens hebben gelegen. Voor huwelijken in de hogere klassen gold dat binnen de eigen sociale kring een geschikte partner werd gezocht, die een vergelijkbaar vermogen in het huwelijk kon inbrengen. Of hier een probleem lag, weten we niet. Gezien het onroerend goed dat tussen 1863 en 1878 in bezit bleef, lijkt het er op dat er geen financiële problemen bestonden die het uithuwelijken in de weg stonden. Hoe het ook zij, Jansje bleef ongehuwd en zolang zij nog thuis woonde kon haar staat met het geld van de ouders opgehouden worden. Hun

overlijden bracht echter verandering in de situatie. Vanaf 1876 teerde zij in op het haar uitgekeerde erfdeel. Afgezien van mogelijk wat spaarrente nam haar vermogen geleidelijk aan af. Bij lagere standen zien we alleenstaande vrouwen als winkelierster of kleine ondernemer, dan wel arbeidster of werkvrouw

Woonhuis van het gezin Pleijsier-De Vlaming (1813-1876) met gepleisterde voorgevel en hoge stoep aan de Hoogstraat. Foto Roovers, ca. 1950. Collectie Stadsarchief Vlaardingen.

optreden, maar dat was voor haar stand ondenkbaar. Een moeilijke levensfase brak aan waarin zij afhankelijk werd van de toeschietelijkheid van haar familieleden en gedwongen werd een relatief zuinig leven te leiden.

Onder familie en op kamers

Arij Pleijsier moet na het overlijden van zijn en Jansje's moeder een belangrijke rol in haar leven hebben gespeeld. Kort nadat het huis aan de Hoogstraat verkocht was, trok zij in bij haar broer in Huize Slotzigt, een buitenplaats aan de Vecht bij Vreeland.⁹ Het grote huis bood vermoedelijk voldoende ruimte om de vrijgezelle (schoon-)zuster en tante te huisvesten. Haar andere broers hadden allen vrij grote gezinnen en vermoedelijk zullen die minder gelegenheid hebben gehad haar op dat moment op te vangen. Jansje moet in Vreeland een opvallende verschijning zijn geweest. Hoewel het dragen van klederdracht in grote delen van het land een bekend verschijnsel was, week de Vlaardingse redersvrouwen-

dracht sterk af van de daar aanwezige regionale kledwijze. Afgaande op het fonetische karakter van haar wilsbeschikking zal ze bovendien in Vlaardings dialect hebben gesproken. Hoe zij de tijd in Vreeland doorbracht, blijft onbekend en of de verstandhouding met de familieleden goed was, weten we ook niet. Wel maakte Arij zich zorgen om haar lot, mocht hij komen te overlijden. In zijn eigen testament spreekt hij de hoop uit dat 'mijn Broeder Jacobus Pleijsier (1825-1895) zorgen zal voor mijn zuster Jans, die dan moeilijk bij haar [zijn echtgenote Dina Blom] in kan wonen.'¹⁰ De geuite zorg was op zijn plaats. Of er in 1878 bij het opstellen van zijn testament voortekenen waren, is onbekend, maar op 12 mei 1879 overleed hij plotseling, vermoedelijk aan een beroerte. Zijn voorspelling dat Jansje niet bij haar schoonzuster kon blijven inwonen, kwam uit. Jansje vertrok kortstondig naar Vlaardingen en vertrok daarna richting Den Haag om bij haar broer Koos (Jacobus) in te gaan wonen. Deze bezat in Schevenin-

Huize Slotzigt, buitenplaats aan de Vecht bij Vreeland.

Jacobus (Koo) Pleijsier
(-), die zijn zuster
Jansje enige tijd in
Den Haag inwoning
verleende.
Collectie Stadsarchief
Vlaardingen

Voorbeeld van de
schrijfwijze van Jansje
Pleijsier op het omslag
van haar uiterste wil in
1878. (Regionaal His-
torisch Centrum Vecht
en Venen. Notarieel
Archief inv.nr. 2420)

gen een bloeiende bouwmaterialenhandel. In oktober 1898 keerde zij terug naar Vlaardingen, waar zij bij zeilmaker Wouter Brouwer en diens vrouw Adriana de Ligt aan de

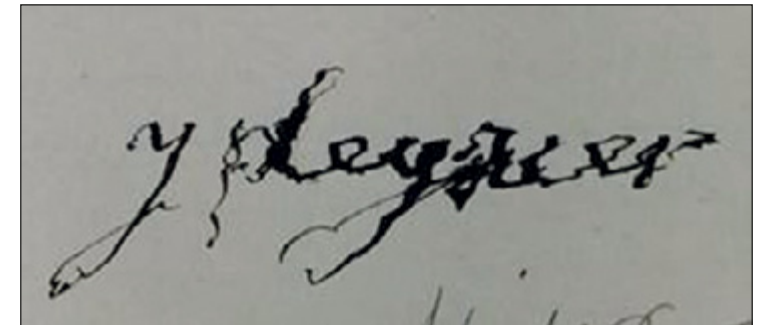
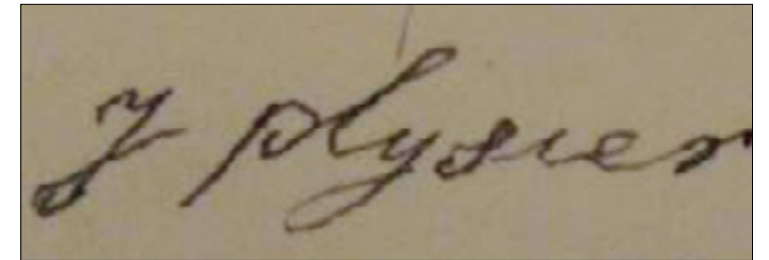
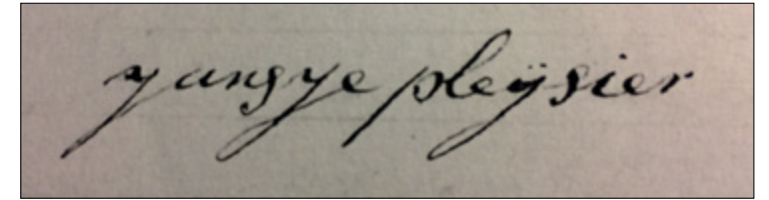
Hoogstraat introk.¹¹ Veel meer dan een kamer zal ze hier niet gehad hebben. Ruim vier jaar woonde zij hier nog tot zij ruim 80 jaar oud op 26 maart 1903 overleed. Opvallend is dat twee dagen tevoren de vrouw des huizes was overleden.

De wilsbeschikkingen van 1878, 1891 en 1903

Daags voor haar gang naar de notaris in Vreeland, op 2 maart 1878, vertrouwde Jansje Pleijsier haar wilsbeschikking aan het papier toe. De uiterste wil geeft een gedetailleerde beschrijving van Jansje's bezittingen, die uit contenten, sieraden, meubilair en huisraad bestond. Diverse familieleden worden specifiek met voorwerpen bedacht. Uit de lijst valt een voorkeur voor haar broers Arij, Koo en Dirk Pleijsier, hun echtgenotes en kinderen en de vrouw van haar overleden broer Jan op. De beide andere broers Willem en Wouter en hun aanhang komen in het stuk niet voor. Het waren juist deze twee die in Vlaardingen woonden en het had voor de hand gelegen dat Jansje in 1876 bij één van hen was ingetrokken. Of de relatie met hen was al niet geweldig, waardoor ze naar de anderen moest uitwijken. Mogelijk

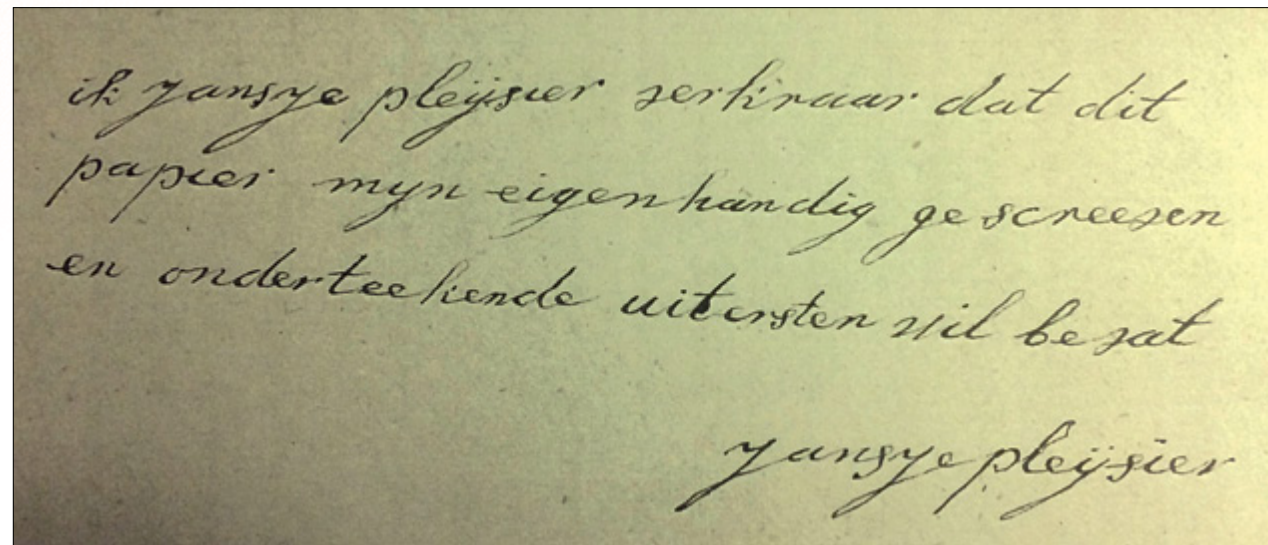
lag hier de oorzaak voor het feit dat zij niet in de wilsbeschikking voorkomen. De opgesomde goederen geven het beeld van een 'nette' inboedel, die echter niet omvangrijk was. Vreemd is dat niet want meer dan een kamer zal haar in Huize Slotzigt niet ter beschikking hebben gestaan. Naast de inrichting vallen de klederdrachtsieraden op. Dit zouden erfstukken van haar moeder kunnen zijn, maar het lijkt er op dat deze door haar zelf gedragen werden. Trijntje de Vlaming droeg immers een kap met krullen, terwijl de uiterste wil expliciet een oorijzer met boeken vermeldt. Haar moeder stamde uit een typisch redersgeslacht, Jansje had met haar vaders familie een meer stedelijk/landelijke achtergrond, waar boeken op de hoofdtooi goed bij pasten.

Jansje zal als kind hebben leren lezen en schrijven, maar gezien de gebrekkige spelling en stijl heeft zij die kennis in haar lange leven weinig toegepast. De zinsbouw doet impulsief en enigszins kinderlijk aan. De onge oefendheid in het schrijven komt nog het meest tot uitdrukking in de spelfouten en het ontbreken van hoofdletters en interpunctie. Het lijkt er op dat zij weinig correspondeerde en ook weinig las. Veel woorden heeft ze fonetisch genoteerd en wat het stuk voor ons vooral bijzonder maakt, is dat zij het in spreektaal op papier heeft gesteld, alsof je het haar hoort vertellen. Zoals prof. C. van Bree in zijn artikel over het Vlaardingse dialect heeft laten zien, werd in het 19e eeuwse Vlaardingen (en ook daarna nog wel) met een onderscheidend klank-, vorm en zinsleer gesproken.¹² Met name de klankleer had zijn aandacht en het aardige is dat Jansje's codicil ten minste voor een deel in dit oude Vlaardings is gesteld. Dit Vlaardingse dialect is een samenstel van kenmerkende eigenaardigheden in de uitspraak van woorden. Deze woorden werden elders wellicht op gelijke wijze uitgesproken, maar niet in het samenstel zoals hier. Het meest kenmerkende is het niet uitspreken van de letter H van woorden die met deze letter beginnen en het

juist uitspreken van de H aan het begin van woorden of lettergrepen die met een klinker beginnen, de zogenaamde 'hypercorrectie'. Jansje doet dit ook, zij het niet consequent: *onderd* in plaats van honderd en *teehemmer* in plaats van thee-emmer. Ook het weglaten van de meervouds-N komt verschillende keren voor: *overlijde* en *goude*. Mogelijk ook tot het Vlaardings behoren *Higenhandig* met hypercorrecte H en een I in plaats van EI, en SC (sk) voor woorden met SCH, zoals in *nalaatenscap* en *scaar*. De sk-klank komt langs gehele Nederlandse kust voor, net zoals dat met de H-varianties het geval is. Opvallend is ook het weglaten van de T in het woord 'iets' (*ies*). Tot de fonetisch geschreven woorden mogen we onder andere rekenen: *sifonjaar* (chiffonnière) en *sarevis* (servies). Echte schrijffouten zijn er

Handtekeningen van
Jansje Pleijsier, door
haar geplaatst ter
bekrachtiging van
haar testamenten in
respectievelijk 1878,
1891 en 1900

ook: *verkraar* in plaats van *verklaar* en *vreevanld* waar *Vreeland* bedoeld wordt.

De uiterste wil van 1878 zou niet haar laatste zijn. Niet alleen kwamen sinds het opstellen ervan diverse begunstigen te overlijden, ook moet Jansje bezittingen hebben afgestoten, al dan niet financieel gebrek. Op 23 januari 1891 maakt zij voor notaris Anthony Knottebelt in Vlaardingen een testament op, waarbij ze de voorgaande herrie¹³. Een beschrijving van na te laten eigendommen en begunstigen maakt er nu geen onderdeel van uit. Dat was ook niet nodig want zijn benoemde haar broer Dirk als universeel erfgenaam. De verstandhouding met de overige familieleden zal veranderd zijn, in ieder geval genoot Dirk de voorkeur. Op 4 juli 1900 was een nieuw testament nodig. Dirk Pleijsier was kort tevoren overleden en bij notaris Knottebelt liet Jansje nu diens dochter Catharina Pleijsier (1866-1943) te Rotterdam aanwijzen als enig erfgenaam.¹⁴ Toen Jansje ruim twee jaar later overleed, trok het nichtje korte tijd in de woning van haar overleden tante. Gedurende een paar maanden zal zij de boedel hebben opgeruimd en de formele zaken hebben afgerond.¹⁵ Van de successie werd aangifte gedaan en de conclusie was in de papieren weerslag daarvan kort en krachtig: 'Dat de nalatenschap van de erflaatster uit niets anders bestaat dan inboedel'. Geld of andersoortige waardepapieren waren er hoegenaamd niet (meer) en ook de inboedel stelde niet veel meer voor. De waarde van het totaal werd op fl.250,- geschat. Na aftrek van de begrafeniskosten van fl. 80,- resteerde voor het nichtje fl. 170,-.¹⁶ In haar uiterste wil had Jansje de wens uitgesproken dat ze een fatsoenlijke begrafenis zou krijgen en had daar fl.150,- voor gereserveerd. Toen zij in 1903 ter aarde werd besteld zal de bijzetting vermoedelijk iets minder fatsoenlijk (lees: naar haar stand) zijn geweest dan ooit haar intentie was...

Jane Austen in Vlaardingen

Onbewust gaan de gedachten bij het schetsen van de levensloop van Jansje Pleijsier naar de beroemde reeks romans van de Engelse Jane Austen, waarin de vaak moeizame maatschappelijke verhoudingen in de vroege negentiende eeuw centraal staan. Doordrenkt van conventies die gepaard gingen met de standensamenleving en die het op het irrationele af individuen onmogelijk maakte zich te ontplooiën of uiten. Met name de roman *Pride and Prejudice* (in 1813 gepubliceerd)¹⁷ toont hoe mensen verstrikt konden raken in formele maar vaak juist informele regels en gedragingen. Waren het in *Pride and Prejudice* de zusters Bennett die als vrouw naast de erfenis van het familiegoed grepen en vervolgens krampachtig en vaak vertwijfeld aan de man trachtten te komen, bij de Pleijsiers was het Jansje die als ongehuwde vrouw overgeleverd werd aan haar familie en maatschappelijke omgeving. Het standsbewustzijn verhinderde een praktische aanpak van de problemen en stond de bloei van talenten en wellicht ook het volgen van het hart in de weg. Natuurlijk weten we te weinig van Jansje's karakter en haar persoonlijke wensen al dan niet een relatie aan te gaan, toch is de parallel met de Bennetts evident. Gevangen in de sociale klasse en een drang de status zo lang mogelijk op te houden.

Bijlage: Uiterste wil Jansje/Johanna Pleijsier, 2/3 maart 1878

Voor het gemak van de lezer is de tekst van de wilsbeschikking na de transcriptie in modern Nederlands weergegeven, met verklarende en toelichtende eindnoten.

De eerste vier regels staan vermeld op de (bij deponering van het document) verzegelde enveloppe:

'ik jansje pleijsier verkraar dat dit papier mijn eigenhandig geschreeven en onderteekende uitersten wil bevat jansje pleijsier'

Uiterste wil:

- 1) 'vreeland twee maand 1878
- 2) met mijn higenhand geschreven.
- 3) ik wil na mijn overlijde dat mijn nalatenschap
- 4) zoo verdeeld word aan mijn broeder Arri
- 5) drie onderd gulde en een tafvelkleet en een
- 6) wastafvel en een teehemmer en ketel.
- 7) en aan dogter Antonette een goude ketting
- 8) met een juweel slot, en aan zijn dogter betsj
- 9) en aan zijn dogter Anna een paar juweele belle
- 10) en een lepel en vork voor Anna.
- 11) en voor mijn zuster dina een paar juweele spelde,
- 12) en voor kor en Arri een paar juweelle spelde,
- 13) en voor elk een kop en schotel,
- 14) en voor marije en suzanna mijn siefonjaar
- 15) en een bloemme glas en kelterje,
- 16) en voor mijn zuster pitje de weduw pleijsier
- 17) vijtig gulde en een paar goude naaldes,
- 18) en voor aar zoon wouter mijn pandulle
- 19) en voor de andere kindere mijn goude hijsser en boekke,
- 20) en aan mijn broeder dirk drie onderd gulde
- 21) en mijn bet met alles wat er bij hoord en voor
- 22) zijn vrouw en kindere al mijn lijfgoed.
- 23) en een spigel en doofpot en een tinne water vles
- 24) en twee botervlojes en borjes en teeblat en sarevis,
- 25) en twee pareplus twee stoofve en meer

- keinigheede
- 26) en de vrouw van broeder dirk mijn ketting en scaar
  - 27) en vingerhot en aar dogter kor mijn breimanje
  - 28) en breipen en aar dogter netje mijn knipje
  - 29) en een zilver doosje
  - 30) en aan mijn broeder koos onderd gulde
  - 31) en zijn dogter jansje en marije een paar
  - 32) juweele belle met parele en aan zijn dogter Anna
  - 33) en vlakon en zilver doosje
  - 34) en mijn verlange is een vazoedelijke begravenis
  - 35) daar hep ik voor greekend onderd vijftig gulde
  - 36) mag er ies over weeze dat is voor de kindere
  - 37) van dirk
  - 38) af geveeve aan de notares zuik vreevanld
  - 39) jansje pleijsier'

Aan het moderne Nederlands aangepaste versie van de wilsbeschikking:

Ik Jansje Pleijsier verklaar dat dit document mijn eigenhandig geschreven en ondertekende uiterste wil bevat. Jansje Pleijsier

- 1) Vreeland, 2 maart 1878
- 2) Met mijn eigen hand geschreven.
- 3) Ik wil na mijn overlijden dat mijn nalatenschap
- 4) zo verdeeld wordt: aan mijn broer Ari¹⁸
- 5) driehonderd gulden, een tafelkleed en een
- 6) wastafel¹⁹ en een thee-emmer en ketel²⁰.
- 7) en aan dochter Antoinette²¹ een gouden ketting
- 8) met een juwelen slot²² en aan zijn dochter Betsy²³
- 9) en aan zijn dochter Anna²⁴ een paar juwelen bellen²⁵
- 10) en een lepel en vork²⁶ voor Anna.

- 11) en voor mijn zuster Dina²⁷ een paar juwelen-spelden²⁸
- 12) en voor Kor²⁹ en Arij³⁰ een paar juwelen-spelden³¹
- 13) en voor elk van hen een kop en schotel
- 14) en voor Marie³² en Suzanna³³ mijn chif-fonnière³⁴
- 15) en een bloemenglas³⁵ en keldertje³⁶
- 16) en voor mijn zuster Pietje de weduwe Pleijsier³⁷
- 17) vijftig gulden en een paar gouden naalden³⁸
- 18) en voor haar zoon Wouter³⁹ mijn pendule⁴⁰
- 19) en voor de andere kinderen mij gouden ijzer en boeken⁴¹
- 20) en aan mijn broer Dirk⁴² driehonderd gulden
- 21) en mijn bed met alles dat er bij hoort en voor
- 22) zijn vrouw en kinderen⁴³ al mijn lijfgoed⁴⁴
- 23) en een spiegel en doofpot⁴⁵ en een tinnen waterfles⁴⁶
- 24) en twee botervlootjes⁴⁷ en bordjes en theeblad en servies⁴⁸
- 25) en twee parapluïes, twee stoven⁴⁹ en meer kleinigheden
- 26) en de vrouw van broer Dirk⁵⁰ mijn ketting en schaar⁵¹
- 27) en vingerhoed en haar dochter Kor⁵² mijn breimandje⁵³
- 28) en breipen en haar dochter Netje⁵⁴ mijn knipje⁵⁵
- 29) en een zilver doosje⁵⁶
- 30) en aan mijn broeder Koos⁵⁷ honderd gulden
- 31) en zijn dochter Jansje⁵⁸ en Marie⁵⁹ een paar
- 32) juwelen-bellen met parels⁶⁰ en aan zijn dochter Anna⁶¹
- 33) een flacon⁶² en zilver doosje⁶³
- 34) en mijn verlangen is een fatsoenlijke begrafenis
- 35) daar heb ik voor berekende honderd gulden

- 36) Mag er iets over wezen [dan] is dat voor de kinderen
- 37) van Dirk⁶⁴
- 38) Afgegeven aan notaris Suijck⁶⁵, Vreeland.
- 39) Jansje Pleijsier.

Noten

1. Jeroen ter Brugge; 'Zeeschilder Arij Pleijsier', in *Scheepshistorie. Het schaalmodel als reconstructie*, nr.21, (Emmen, 2016), p. 114-123.
2. Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen, Notarieel Archief inventarisnummer 2420, 1878 - acte 7.
3. Van Jansje Pleijsier is bijvoorbeeld ook geen portret (geschilderd of fotografisch) bekend.
4. Stads Archief Vlaardingen (SAV) Notarieel Archief inv.nr. 93, acte 102 d.d. 26 april/10 mei 1813 (zelfde acte in het Frans: acte 130).
5. Zie o.a. SAV Rechterlijk Archief inv.nr. 91, fol. 119r d.d. 30 april 1810.
6. SAV Notarieel Archief inventarisnummer 83, d.d. 7 en 14 1876.
7. SAV Notarieel Archief inventarisnummer 265, d.d. 24 februari 1892.
8. Helaas ontbreken in het SAV Notarieel Archief 230 (1876) de acten 51, 61, 68, 90 en 104. Nationaal Archief (NA) toegang 3.06.05 Memories van Successie inventarisnummer 5035 reg. 3/134 en 5048 reg.4-5/1927.
9. Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen, Bevolkingsregister Vreeland sectie G, blad 257.
10. Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen, Notarieel Archief inventarisnummer 2420, 1878 – acte 8.
11. SAV, Bevolkingsregister, deel H 101-5 en deel 6 blad 95.
12. C. van Bree, in *Historisch Jaarboek Vlaardingen*, (Vlaardingen,1990.), 105-117.
13. SAV, Notarieel Archief 1891, acte 20, d.d. 23 januari 1891.
14. SAV, Notarieel Archief 1900, acte 210, d.d. 4 juli 1900.
15. SAV, Bevolkingsregister, deel 6 blad 95.
16. NA toegang 3.06.05 Memorie van Successie inventarisnummer 6906 reg. 9/546.
17. Jane Austen; *Pride and Prejudice: a Novel* (Londen 1813).
18. Arij Pleijsier (Vlaardingen 1819-Vreeland 1879),

oudere broer van Jansje, kunstschilder en assuradeur, getrouwd met Gérardine Cornélie Jeannette Blom (Amsterdam 1829-Parijs 1900)

19. Een houten meubel met natuurstenen, vaak marmeren, bovenblad waarop het lampetstel (waterkan en schaal) stond.

20. Thee werd in deze tijd nog niet in de keuken bereid maar in de salon of woonkamer. Het hete water werd uit de koperen of zilveren ketel, die in een vaak sierlijke thee-emmer werd warm gehouden, in een trekpot gegoten, waarin zich de theebladeren bevonden. De getrokken thee kon vervolgens in de kopjes ('bakken') geschonken worden.

21. Cathérina Antoinette Pleijsier (Amsterdam 1857-Oegstgeest 1942), ongetrouwd gebleven oudste dochter van Arij Pleijsier en Gérardine Cornélie Jeannette Blom en nichtje van Jansje Pleijsier.

22. Slot van een halsketting bezet met edelstenen, mogelijk diamant.

23. Otteline Marie Elisabeth Cornélie Pleijsier (Amsterdam 1858-Parijs 1933), ongetrouwd gebleven tweede dochter van Arij Pleijsier en Gérardine Cornélie Jeannette Blom en nichtje van Jansje Pleijsier.

24. Johanna Susanne Wilhelmine Pleijsier (Amsterdam 1859-Waterford/Ierland na 1930), ongetrouwd gebleven derde dochter van Arij Pleijsier en Gérardine Cornélie Jeannette Blom en nichtje van Jansje Pleijsier.

25. Oor- of mutsenbellen, behorende tot de Vlaardingse klederdracht, met edelstenen, mogelijk diamanten.

26. Lepel en vork, oftewel een couvert (altijd zonder mes) en vermoedelijk van zilver.

27. Gérardina Cornélie Jeannette Blom (Amsterdam 1829-Parijs 1900), echtgenote van Arij Pleijsier (Vlaardingen 1819-Vreeland 1879) en daarmee niet zus maar schoonzus van Jansje.

28. Spelden, hier vermoedelijk behorende tot de Vlaardingse klederdracht, waarmee de muts werd vastgespeld, met edelstenen, mogelijk diamanten, als knopversiering.

29. Corneille Jean Marie Pleijsier (Amsterdam 1864-Blitar/Nederlands Indië 1897), tweede zoon van Arij Pleijsier en Gérardine Cornélie Jeannette Blom en neefje van Jansje Pleijsier. Gehuwd met Christina Henriette Kroesen.

30. Arij Pleijsier (Amsterdam 1865-Den Haag 1937),

derde zoon van Arij Pleijsier en Gérardine Cornélie Jeannette Blom en neefje van Jansje Pleijsier. Gehuwd met 1) Amy Etty en 2) Wilhelmina Georgina Louise Röell.

31. Als noot 11. Vermoedelijk kregen de broers ieder één speld van het paar spelden.

32. Maria Henriëtte Pleijsier (Amsterdam 1867-Maastricht 1920), vierde dochter van Arij Pleijsier en Gérardine Cornélie Jeannette Blom en nichtje van Jansje Pleijsier. Gehuwd met Willem Karel Brevet.

33. Susanne Margarethe Pleijsier (Amsterdam 1868-Den Haag 1937), vijfde dochter van Arij Pleijsier en Gérardine Cornélie Jeannette Blom en nichtje van Jansje Pleijsier. Gehuwd met Jan Frederik Christiaan Deibert.

34. Ladenkast met vijf of zes laden.

35. Vaas voor bloemen.

36. Likeurkeldertje: houten kistje waarin vierkante flesjes met verschillende soorten likeur.

37. Petronella Dijkshoorn Blok (Vlaardinger-Ambacht 1817-Rotterdam 1883), echtgenote van Jan Pleijsier (Vlaardingen 1811-Schipluiden 1859) en daarmee niet zus maar schoonzus van Jansje.

38. Haarnaalden, hier vermoedelijk behorende tot de Vlaardingse klederdracht, die ter weerszijden van het hoofd tussen de muts en het haar werd gestoken.

39. Wouter Pleijsier (Schipluiden 1854-den Haag 1922), zoon van Jan Pleijsier en Petronella Dijkshoorn Blok, neefje van Jansje.

40. Kleine staande klok.

41. Jan Pleijsier en Petronella Dijkshoorn Blok hadden naast Wouter de in 1878 nog levende kinderen: Trijntje Pleijsier (Vlaardingen 1843-Vlaardingen 1921), Ego Pleijsier (Scheveningen 1845-Schipluiden 1914), Teunis Pleijsier (Scheveningen 1847-Den Haag 1932), Adriana Pleijsier (Schipluiden 1855-Rotterdam 1933) en Petronella Pleijsier (Schipluiden 1858-Amsterdam 1942).

42. Dirk Pleijsier (Vlaardingen 1831-Oegstgeest 1900), jongere broer van Jansje, metselaar, getrouwd met Hendrina de Ligt (Vlaardingen 1836-Rotterdam 1899)

43. Hendrina de Ligt (Vlaardingen 1836-Rotterdam 1899), echtgenote van Dirk Pleijsier en schoonzus van Jansje. Kinderen van Dirk Pleijsier en Hendrina de Ligt, nog levend in en geboren voor 1876: Jan Arij Pleijsier (Vlaardingen 1861-Rotterdam 1930), Gerard Arij Antoine Pleijsier (Den Haag 1864-Rotterdam 1934), Corne-

lia Catharina Pleijsier (Den Haag 1866-Voorburg 1943), Catharina Antoinette Pleijsier (Den Haag 1868-Rotterdam 1952), Hendrik Dirk Pleijsier (Den Haag 1869-Rotterdam 1951) en Wouter Jacobus Pleijsier (Rijswijk 1871-Rotterdam 1944).

44. Alle kleren.

45. In deze periode een koperen taps toelopende pot met deksel, waarin de nog smeulende kachelinhoud kon worden gedeponeerd, met het doel deze te laten doven.

46. Vermoedelijk cilindervormige fles met schroefdoop.

47. Botervloten.

48. Servies, hier vermoedelijk een theeservies aangezien het na het theeblad vermeld staat, bestaande uit trekpot, kop en schotels, melkkan en suikerpot.

49. Houten bakje dat aan één zijde open is waardoor een vuurtest met gloeiende kooltjes binnen in geplaatst kan worden. De bovenzijde heeft gaten, waardoor de warmte van de kooltjes naar boven kan opstijgen.

50. Hendrina de Ligt (Vlaardingen 1836-), echtgenote van Dirk Pleijsier en schoonzus van Jansje, naaister.

51. Betreft een zogenaamde 'chatelaine', een schaar aan een (vermoedelijk zilveren of gouden) ketting die aan een ceintuur of riem bevestigd werd. Dat de chatelaine aan Hendrina de Ligt werd vermaakt, houdt mogelijk verband met het feit dat zij als jongvolwassene naaister was.

52. Cornelia Catharina Pleijsier (Den Haag 1866-Voorburg 1943), gehuwd met Jan Hak (Leerdam 1866-Den Haag 1956).

53. Rieten mand, waarin breipennen, wol en het nog niet voltooid breiwerk werden bewaard.

54. Catharina Antoinette Pleijsier (Den Haag 1868-Rotterdam 1951), gehuwd met Jan Jacob Bakvis (Rotterdam 1864-Rotterdam 1939).

55. Portemonnee, vermoedelijk van zilver, met knipsluiting.

56. Zilveren doosje, vermoedelijk voor pillen of pepermunt.

57. Jacobus van Witzenburg Pleijsier (Vlaardingen 1825-Den Haag 1895), jongere broer van Jansje, fabrikant van bouwmaterialen, getrouwd met 1) Johanna van der Harst (Den Haag 1823-Den Haag 1855), 2) Johanna Christina van Bueren (Den Haag 1829- den Haag 1891) en 3) Maria Elisabeth Schepers (Alkmaar 1844-Den Haag 1925).

58. Johanna Pleijsier (Den Haag 1858-Den Haag 1918), dochter van Jacobus Pleijsier en Johanna van der Harst, nichtje van Jansje.

59. Maria Pleijsier (Den Haag 1869-Groningen 1947), dochter van Jacobus Pleijsier en Johanna van der Harst, nichtje van Jansje.

60. Oor- of mutsenbellen, behorende tot de Vlaardingse klederdracht, met parels.

61. Johanna Christina Pleijsier (Den Haag 1871-Wassenaar 1931), dochter van Jacobus Pleijsier en Johanna van der Harst, nichtje van Jansje.

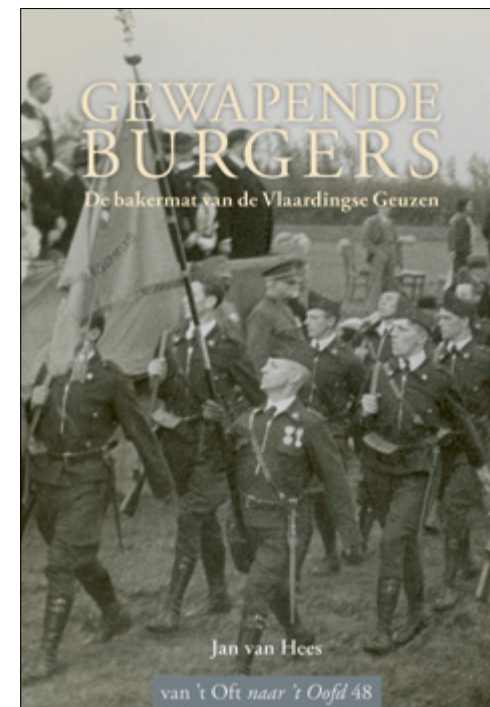
62. Klein geslepen kristallen parfumflesje met zilveren stop.

63. Vermoedelijk zilveren doosje voor pillen of pepermunt.

64. Zie onder noot 26.

65. Cornelis Peter Hendrik Suijck (Amersfoort 1814-Vreeland 1879), notaris te Vreeland van 1854-1879.

Boekbespreking

'Gewapende burgers. De bakermat van de Vlaardingse Geuzen' door Jan van Hees. De publicatie is mede mogelijk gemaakt door Rotary Vlaardingen. Het boekje is deel 48 in de serie "van 't Oft naar 't Oofd", Vlaardingen 2018.

Al aan de vooravond van WOI, om precies te zijn op 13 augustus 1914, werd in Vlaardingen over de oprichting van een Burgerwacht gesproken. In 1918 werden in heel Nederland Burgerwachten opgericht. Het waren verwarrende tijden en men was bang dat de binnenlandse orde verstoord zou raken.

Jan van Hees heeft de oprichting van Burgerwachten onderzocht en daarnaast ook de parallelle activiteiten van de Vlaardingse Bijzondere Landstorm, een reservekorps voor de handhaving van de binnenlandse orde.

Van Hees legt verband tussen de Burgerwachten en het aangaan van de strijd tegen de Duitsers. Bij de inval van de Duitsers in Nederland waren er ongeveer zestig geünifor-

meerde Vlaardingse Burgerwachten en van deze zestig werden er vijftien actief lid van "De Geuzen".

Dit is het onderwerp van het boekje en hiermee heeft Jan Anderson een oude belofte aan een aantal Geuzen ingelost. Met dit werk is weer iets aan de geschiedenis van deze verzetsgroep toegevoegd.

Het boekje telt 28 pagina's geïllustreerd met zwart-wit foto's en is te koop in de Vlaardingse boekhandel en bij het Streekmuseum Jan Anderson.

(Gera van der Weijden)

'De laatste tijd. Vijf jaar Hospice "De Margriet" in Vlaardingen' door Frans W. Assenberg. De publicatie is mede mogelijk gemaakt door Stichting Jan Anderson & Rita Boon en Hospice De Margriet, Vlaardingen. Het boek is deel 49 in de serie "van 't Oft naar 't Oofd", Vlaardingen 2018.

Ben van der Velde, voorzitter Stichting Hospice NWN, schrijft in zijn voorwoord dat voornoemde serie doorgaans de geschiedenis van Vlaardingen behandelt maar dat dit werk meer over de actualiteit gaat, namelijk over het ontstaan en de exploitatie van een bijzonder gebouw in Vlaardingen, een gebouw met een unieke functie.

Om aandacht te schenken aan het eerste lustrum van Hospice De Margriet aan de Margrietlaan in Vlaardingen werd Frans Assenberg gevraagd hier een boek over te schrijven. Hij is grondig te werk gegaan en heeft betrokkenen geïnterviewd en van velen een foto genomen.

Het initiatief tot het oprichten van een hospice ging uit van Janet van Huisstede uit Schiedam en werd al snel omarmd door de Rotaryclubs uit Maassluis, Vlaardingen en Schiedam. Uiteindelijk werd het hospice gebouwd door de Vlaardingse woningcorporaties Waterweg Wonen en Samenwerking.

Het motto van hospice De Margriet is "Niet het toevoegen van dagen aan het leven, maar het toevoegen van leven aan de dagen die nog resten van mensen die in De Margriet worden verzorgd".

Assenberg neemt de lezer mee naar de oorsprong van het fenomeen hospice en eindigt bij de Prinses Margrietlaan, hoek Beatrixlaan, te Vlaardingen.

Assenberg vermeldt ook het zogenaamde Bedankboek. Dit is een album waarin mensen die hun naasten hebben verloren de gang van zaken beschrijven in het hospice.

Het werk is met veel respect geschreven, stemt tot nadenken en is zeker de aanschaf waard.

Het boek telt 59 pagina's plus de omslag en is geïllustreerd met vele kleurenfoto's. Het is te koop in de Vlaardingse boekhandel en bij het Streekmuseum Jan Anderson.

(Gera van der Weijden)

'1000 jaar Vlaardingen. 1018-2018' door Jan Anderson. De publicatie is een uitgave van het Streekmuseum Jan Anderson, mede mogelijk gemaakt door het Fonds Schiedam Vlaardingen e.o. en het Van West Fonds. Het boekje is deel 50 in de serie "van 't Oft naar 't Oofd", Vlaardingen 2018.

"Jan Anderson schrijft door" kopte Groot Vlaardingen op 2 mei 2018. Op zaterdag 28 april 2018 werd het eerste exemplaar van dit boekje door burgemeester Annemiek Jetten in ontvangst genomen. Zij verrichtte ook de opening van de gelijknamige expositie in het Streekmuseum.

Veel werk, "een hele klus", was het om dit boekje en de tentoonstelling tot stand te brengen. Uit de duizenden voorwerpen die het Streekmuseum bezit is een aantal geselecteerd die het verhaal van duizend jaar Vlaardingen moet illustreren. Het gaat hier bijvoorbeeld om de marmeren wapenstein uit het huis van de Ambachtsheer, materiaal uit de Vlaardingencultuur en voorwerpen uit het zogenaamde industriële tijdperk waarmee de stad in de jaren zeventig van de vorige eeuw zelfs het nieuws haalde.

Natuurlijk staan tentoonstelling en boekje stil

bij de Slag bij Vlaardingen die dit jaar 1000 jaar geleden plaatsvond. Maar er is nog veel meer.

Een moeilijke keuze uit zoveel objecten. De Vlaardingencultuur, de naamgeving van de stad, de kerk van de heilige monnik Willibrord, de Handvesten, de haringvisserij, de melkindustrie in Vlaardinger-Ambacht. Het komt allemaal aan bod en het boekje is daarmee een aanwinst voor de ware liefhebber die zeker ook de aan het boekje gekoppelde tentoonstelling zal moeten bekijken.

Het rijkelijk met foto's en kaarten geïllustreerde boekje (de meeste foto's zijn van Hans Bakker) telt inclusieve de omslag 44 pagina's en is te koop bij de Vlaardingse boekhandel en het Streekmuseum Jan Anderson.

(Gera van der Weijden)

'Eerlijk duurt het langst. Vlaardingen aan de slag' door Len Munnik. De publicatie is een initiatief van de Werkgroep Fairtrade van het Platform Ander Vlaardingen. Mede mogelijk gemaakt door gemeente Vlaardingen en Rotary Vlaardingen 80. Het boekje is deel 51 in de se-

rie "van 't Oft naar 't Oofd", Vlaardingen 2018. Door een duik te nemen in duizend jaar Vlaardingse handelsgeschiedenis heeft de Vlaardingse werkgroep Fairtrade op originele wijze de viering en herdenking van de Slag bij Vlaardingen benut.

Het boekje begint met een zeer korte beschrijving hoe graaf Dirk III en zijn mannen geld en goederen roofden van schepen die naar Engeland voeren en ook naar Tiel. Dit resulteerde in de Slag bij Vlaardingen waarbij graaf Dirk III en zijn mannen van de Duitse keizer wonnen. De Slag betekende ook de start van het zelfstandige graafschap Holland.

Daarna komen in et boekje de vele boerderijen van Vlaardingen en Vlaardinger-Ambacht aan bod wat resulteerde in veel melkfabrieken met export naar landen zoals Frankrijk en Zwitserland. Vlaardingen was ook dé haringstad en zo wordt de VL92 Balder als laatste Vlaardingse zeillogger vermeld, dezelfde zeillogger die jaarlijks het eerste vaatje haring binnenbrengt.

Dan wordt de term Derde Wereld belicht. De schrijver vindt Ontwikkelingslanden een betere benaming. Afgesloten wordt met de doelen van de Wereldwinkel en de Fairtrade organisatie.

Eerlijke handel, de oprichting van de werkgroep Fairtrade: een prachtig initiatief van Platform Ander Vlaardingen en de Wereldwinkel.

"Dit boekje is gericht op de jeugd. Maar ook ouderen zullen het zeker waarderen" staat op het titelblad.

Het boekje telt 28 pagina's plus de omslag en heeft vele kleurenillustraties getekend door Len Munnik. Het is te koop in de Vlaardingse boekhandel en bij het Streekmuseum Jan Anderson.

(Gera van der Weijden)

Ledenactiviteiten

Het afgelopen seizoen hebben we een aantal boeiende lezingen gehad, en een gecombineerde vaar-, fiets- en kanotocht langs de verdwenen molens langs de Vlaardingse Vaart. Dat was een prima samenwerking tussen kanovereniging Natsec, Fluisterboot Andante en de Historische Vereniging Vlaardingen die de fietstocht organiseerde. We zullen kijken of de samenwerking op enigerlei wijze gecontinueerd kan worden.

In het zomerseizoen is het rustig wat de Historische Vereniging Vlaardingen betreft, maar dat neemt niet weg dat er tal van historische evenementen zijn, zoals tentoonstellingen in Museum Vlaardingen en in het museum bij Jan Anderson. De HVV bezet zoals vanouds een kraam op het Haring en Bierfeest. In september is er medewerking bij Open Monumentendag.

De lezingencommissie is weer druk bezig met het schema voor komend winterseizoen.

Op het programma staan de volgende lezingen:

23 oktober 2018 – Henk Brobbel heeft vaker voor de HVV een boeiende lezing gegeven en behandelt deze avond de vroegere rederij van Pot. We gaan het nu dus deze avond hebben over de “Potters”. De lezing zal worden gehouden in Soenda, Soendalaan 2, 3131 LV Vlaardingen

27 november 2018 – Ook Frans Assenberg heeft vaker een lezing gegeven en vertelt deze keer over de melkfabriek Hollandia, waarvan het vroegere kantoorgebouw nog op de Oosthavenkade staat. Deze lezing zal meer gaan over het sociale deel van de Hollandia, waarin zij behoorlijk vooruitstrevend waren.

Deze avond wordt gecombineerd met een

extra ledenvergadering, waarover u later nog geïnformeerd wordt. De kantine van Honkbal vereniging S.C. Vlaardingen Holy is voor deze avond de locatie, Zwaluwenlaan 480, 3136 VH Vlaardingen.

22 januari 2019 – Voor de lezing van januari hebben we aan Siebe Idzinga gevraagd de kranten uit de strenge winter van 1963 uit te pluizen en hier een lezing over te geven. Dat lijkt ons een boeiend onderwerp en het zal zeker niet alleen gaan over het zoute drinkwater dat uit de kraan kwam, zodat we bij bekenden uit het Westland water gingen halen voor consumptie. Op dit moment is de locatie nog niet bekend.

26 februari 2019 – Mart Mosterd zal ons in februari vertellen over de Broekpolder. We denken weer aan de kantine van kanovereniging Natsec, waar we vorig jaar de lezing over molens hebben gehouden. Dit is nog niet helemaal definitief, omdat er bij de vorige lezing bij Natsec wat capaciteitsproblemen waren.

26 maart 2019 (Algemene Ledenvergadering) – Na de ALV zal Jan van Hees een lezing geven over de Geuzen. Aanleiding voor deze lezing is het boekje in de serie van ‘t Oft naar ‘t Oofd: ‘Gewapende Burgers, de bakermat van de Vlaardingse Geuzen’. Zoals vanouds zal de jaarvergadering en de lezing worden gehouden op “ ‘t Groen”, het Groen van Prinstererlyceum, Rotterdamseweg 55, 3135 BG Vlaardingen.

23 april 2019 – Als het goed is staat er een boek over de Vlaardingse straatnamen op stapel en daarom zal Harm Jan Luth een lezing houden over de Vlaardingse straatnamen. Ook hier is de locatie nog niet bekend

Alle avonden, ook de ledenvergaderingen, beginnen om 20.00 uur

Dit jaar hebben we geen excursie georganiseerd in juni, maar wel de “verdwenen Molentocht”. Voor 2019 zijn we aan het kijken of we met de Fluisterboot Andante een historische tocht kunnen maken. Nadere informatie volgt nog hierover.

De Commissie Ledenactiviteiten verzorgt de lezingen en excursies. Zij staat altijd open voor suggesties!

Coördinator: Ernst Lohmann

Leden: Els van Dijk, Han van Elk, Tineke van der Hoek, Arie Stolk.

De Vlaardingse Burgerwacht defileert in september 1936 tijdens de Landdag voor Burgerwachten van de Federatie Westland in Delft achter vaandeldrager Matthijs Boerdam. (foto Argus SA Delft)

Historische Vereniging Vlaardingen

internet: www.hvv-vlaardingen.nl
e-mail: info@hvv-vlaardingen.nl

“Prentjes zien is wel vermaaklijk”

In 1824 verscheen in Zaltbommel ‘Een schoolboek voor de Nederlandsche Jeugd’ met ‘Merkwaardigheden uit de vaderlandsche geschiedenis’ en wel ‘In 56 tafereelen, met derzelve afbeeldingen’. In dat boekje worden niet alleen vaderlandse helden op een voetstuk geplaatst, een discussie over Jan Pieterszoon Coen en Piet Hein was er niet, maar was er ook aandacht voor volkse verworvenheden als het haringkaken, steeds vergezeld van prenten, toen nog houtsneden. Staalgravures, fotoreproducties, televisie, i-pads of smartphones, ach natuurlijk, maar in 1824 wist men het al:

“Prentjes zien is wel vermaaklijk;
Maar het lezen geeft verstand:-
Deed ik niets, dan prentjes kijken,
‘k Was en –bleef een domme kwant.

In 2018 geeft de Historische Vereniging Vlaardingen weer een Jaarboek uit met mooie (kleuren-)foto’s, bij lezingen worden lichtbeelden gebruikt en bij excursies wordt U gevraagd goed te kijken, maar bij het Jaarboek en het Tijd-Schrift gaat het toch vooral om lezen.

Met een Jaarboek, Tijd-Schriften, lezingen en excursies, met het lidmaatschap van de Historische Vereniging Vlaardingen, bent U vermaaklijk bezig en doet U meer dan prentjes kijken al was U –U leest dit- geen domme kwant.

Website www.hvv-vlaardingen.nl, e-mailadres info@hvv-vlaardingen.nl.

